

**TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF ECONOMICS**

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ilmiy elektron jurnali

**LABOUR ECONOMICS AND
HUMAN CAPITAL**

scientific electronic journal

2023 yil 4-son

Volume 5, Issue 4, 2023

**МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI
VA INSON KAPITALI**
ISSN: 3030-3117

LABORECONOMICS.UZ

МЕХНАТ ИҚТISODIYOTI VA INSON KAPITALI

№ 4-2023

**ЭКОНОМИКА ТРУДА И ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ
КАПИТАЛ**

LABOR ECONOMICS AND HUMAN CAPITAL

“Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi (OAK) rayosatining 2023-yil 3-iyundagi 328/3-sonli qarori bilan ro‘yxatga olingan.

Muassis: “Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali” ilmiy maktabi.

Tahririyat manzili:

100066, Toshkent shahri, Islom Karimov ko‘chasi,
49 uy

Elektron manzil: ilmiymaktab@gmail.com

Jurnal web-sayti: www.laboreconomics.uz

Bog‘lanish uchun telefonlar:

+998998818698

Tahririyat Kengashi raisi:

(Chairman of the Editorial Board)

Abduraxmanov Qalandar Xodjayevich, O'zFA akademigi

Tahririyat Kengashi a'zolari:

(Members of the Editorial Board)

Toshqulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof.
Yusupov Axmadbek Tadjiyevich, i.f.d., prof.
Sharipov Kongratboy Avezimbetovich, t.f.d., prof
Raifkov Kudratilla Mirsagatovich, i.f.d., prof
Xalmuradov Rustam Ibragimovich, i.f.d., prof
Umurzakov Baxodir Xamidovich, i.f.d., prof.
Nazarov Sharofiddin Xakimovich, i.f.d., prof.
Jumayev Nodir Xasiyatovich, i.f.d, prof.
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof.
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof.
Zokirova Nodira Kalandarovna, i.f.d., prof.
Xudoyberdiyev Zayniddin Yavkachevich, i.f.d., prof.
Muxiddinov Erkin Madorbekovich, i.f.f.d., (PhD)
Xolmuxammedov Muhsinjon Murodullayevich, i.f.n., dots.
Amirov Lochinbek Fayzullayevich, i.f.f.d., (PhD), dots.
G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich, i.f.f.d., (PhD), dots.
Shakarov Zafar Gafarovich, i.f.f.d., (PhD)

Jamoatchilik Kengashi a'zolari:

(Community Council members)

Bred Bodenxauzen (AQSh)
Jon Ankor (Buyuk Britaniya)
Odegov Yuriy Gennadevich (Rossiya Federasiyasi)
Keynz Miller (AQSh)
Sung Dong Ki (Koreya Respublikasi)
Masato Xivatari (Yaponiya)
Gerxard Feldmayer (Germaniya)
Eko Shri Margianti (Indoneziya)
Ahmed Mohamed Aziz Ismoil (Misr)
Rohana Ngah (Malayziya)
Sharifah Zanniyerah (Malayziya)
Teguh Dartanto (Indoneziya)
Nur Azlinna (Saudiya Arabistoni)
Muhammed Xoliq (Pokiston)
Alisher Dedaxonov (Toshkent)

Mas'ul muxarrir (Editor-in-Chief): G'oyipnazarov Sanjar Baxodirovich

Veb-administrator (Web admin): Musayev Xurshid Sharifjonovich

MUNDARIJA (CONTENTS)**MEHNAT BOZORI VA MEHNAT MUNOSABATLARI**

S.P.Qurbonov	<i>Mahallada ishsiz aholini ish bilan bandligiga ko'maklashish: imkoniyat va mas'uliyat</i>	6-17
K.J.Sodiqxo'jayev	<i>Ishlab chiqarish korxonalarida mehnat muhofazasi tizimini takomillashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni ta'minlash</i>	18-26
H.A.Hakimov	<i>Fiskal va monetar siyosatning muvofiqligi va ularning mehnat bozori bilan aloqadorligi</i>	27-34

INSON KAPITALI

N.N.Shotursunova	<i>Inson kapitali rivoji – shaxs-jamiyat-davlat taraqqiyotining kafolati</i>	35-43
T.N.Azimov	<i>Methodological aspect of human capital assesment...</i>	44-55
G.U.Shomiyev	<i>Некоторые аспекты организационно - экономического механизма формирования человеческого капитала: международный опыт</i>	56-68
G.U.Shomiyev	<i>Совершенствование механизма формирования человеческого капитала в сфере оказания медицинских услуг: системный подход</i>	69-80

INSON TARAQQIYOTI

S.P.Qurbonov	<i>Qishloq hududlarida unumli bandlik tamoyillari asosida aholi daromadlarini oshirish imkoniyatlari</i>	81-92
---------------------	--	-------

MIGRATSIYA

D.K.Israilova	<i>Tashqi mehnat migratsiyasini tartibga solishning institutsional mexanizmlarini takomillashtirish</i>	93-111
----------------------	---	--------

INSON RESURLARINI BOSHQARISH

Z.Dj.Adilova	<i>HR brendingni rivojlantirish omillari va baholash usullari: xorijiy tajriba</i>	112-121
B.I.Adizov	<i>Oliy ta'lim muassasalarida "KPI" dan foydalanishning o'ziga xos xususiyatlari</i>	122-130
Z.M.Isaqova	<i>Davlat xizmatichilari faoliyati samaradorligini baholashda loyiha boshqaruvi standartlari</i>	131-141
D.A.Qurbonova	<i>Relationship between financial motivational mechanisms and employee performance at food industry enterprises</i>	142-149

B.E.Tagayev, X.N.Abdullayeva	<i>Raqamli iqtisodiyotga o'tish davrida liderlarni boshqarish orqali mehnat unumdorligini oshirish ...</i>	150-162
N.B.Tula	<i>Эффективное управление человеческими ресурсами на основе демографических данных ...</i>	163-169
TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH		
Rohana Ngah, S.B.Goyipnazarov	<i>Tacit knowledge sharing and entrepreneurial orientation on organizational performance of micro businesses in Malaysia</i>	170-177
G.M.Abdulxayeva	<i>Tog' va tog'oldi hududlarini mintaqalash hududiy rivojlanishni tartibga solish vositasi sifatida</i>	178-189
N.A.Anvarov	<i>Развитие сельских территорий через агротуризм в Самарканде</i>	190-198
G.Sh.Karabayeva	<i>Стимулы для развития устойчивой экономики..</i>	199-207
D.Y.Matrizayeva	<i>Роль экономического управления в повышении эффективности управления объектами недвижимости</i>	208-215
G.U.Shomiyev	<i>Формирование человеческого капитала в контексте развития рынка медицинских услуг в Узбекистане</i>	216-226

MEHNAT IQTISODIYOTI VA INSON KAPITALI

ISSN: 3030-3117

<https://laboreconomics.uz/>

ФИСКАЛ ВА МОНЕТАР СИЁСАТНИНГ МУВОФИҚЛИГИ ВА УЛАРНИНГ МЕҲНАТ БОЗОРИ БИЛАН АЛОҚАДОЛИГИ

Ҳакимов Ҳакимжон Абдулло ўғли,

Тошкент давлат иқтисодиёт университети тадқиқотчиси

DOI: https://doi.org/10.55439/LEHC/vol2_iss1/a35

Аннотация. Ушбу мақола фискал ва монетар сиёсатнинг меҳнат бозорига таъсири ва уларнинг ўзаро мувофиқлашувини таҳлил қилади. Асосий эътибор фискал ва монетар сиёсатнинг макроиқтисодий барқарорликка, шу жумладан, инфляция, ялпи ички маҳсулот ва инвестиция муҳитига қандай таъсир қилишига қаратилган.

Мақолада турли мамлакатларда олиб борилган илмий изланишлар ва натижалар муҳокама қилинган, шу билан бирга фискал ва монетар сиёсатларнинг меҳнат бозорига бевосита ва билвосита таъсирлари таҳлил этилган. Шунингдек, фискал ва монетар сиёсатларнинг бир-бири билан мувофиқлашган ҳолда иқтисодий ўсишни таъминлаш ва меҳнат бозорида барқарорликни сақлашга қандай ёрдам бериши мумкинлиги ҳақида мулоҳазалар келтирилган.

Калит сўзлар: фискал сиёсат, монетар сиёсат, меҳнат бозори, инвестиция муҳити, бандлик, инфляция, барқарорлик.

СООТВЕТСТВИЕ БЮДЖЕТНОЙ И ДЕНЕЖНОЙ ПОЛИТИКИ И ИХ СВЯЗЬ С РЫНОКОМ ТРУДА

Ҳакимов Ҳакимджон Абдулло угли

научный сотрудник Ташкентский Государственный
Экономический Университет

Аннотация. В данной статье рассматривается влияние фискальной и монетарной политики на рынок труда и их координация. Основное внимание уделяется тому, как налогово-бюджетная и монетарная политика влияют на макроэкономическую стабильность, включая инфляцию, валовой внутренний продукт и инвестиционный климат.

В статье рассматриваются научные исследования и результаты, проведенные в различных странах, анализируются как прямое, так и косвенное влияние фискальной и монетарной политики на рынок труда. В нем также рассматривается, как скоординированная налогово-бюджетная и денежно-кредитная политика может способствовать экономическому росту и поддерживать стабильность на рынке труда.

Ключевые слова: фискальная политика, монетарная политика, рынок труда, инвестиционный климат, занятость, инфляция, стабильность.

COMPATIBILITY OF FISCAL AND MONETARY POLICIES AND THEIR RELATIONSHIP WITH THE LABOR MARKET

Khakimov Khakimjon Abdullo ugli

Researcher of TSUE

Abstract. This article examines the impact of fiscal and monetary policy on the labor market and their coordination. The primary focus is on how fiscal and monetary policies affect macroeconomic stability, including inflation, gross domestic product, and the investment climate.

The article discusses scientific research and findings conducted in various countries, analyzing both the direct and indirect effects of fiscal and monetary policies on the labor market. It also contemplates how coordinated fiscal and monetary policies can contribute to economic growth and maintain stability in the labor market.

Keywords: fiscal policy, monetary policy, labor market, investment climate, employment, inflation, stability.

Кириш

Иқтисодиётнинг динамикасига турли омиллар таъсир кўрсатади, бунда фискал ва монетар сиёсат ҳал қилувчи роль ўйнайди. Фискал ва монетар сиёсатнинг уйғунлиги ва самарадорлиги макроиқтисодий барқарорликка, жумладан, инфляция, ялпи ички маҳсулот ва инвестиция муҳитига бевосита таъсир қилади. Ушбу сиёсатлар самарали мувофиқлаштирилганда, паст ишсизлик ва барқарор иш ҳақи ўсиши билан ажралиб турадиган мувозанатли меҳнат бозори шаклланиши мумкин.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2023 йил 11 сентябрдаги “Ўзбекистон — 2030» стратегияси тўғрисида”ги Фармонида “Пул-кредит, фискал ва ташқи савдо сиёсатларини ўзаро мувофиқлаштириш ҳамда товар ва хизматлар бозорида рақобат муҳитини яхшилашга қаратилган таркибий ислохотларни давом эттириш орқали 2030 йилга бориб йиллик инфляцияни 5-6 фоиз даражасида таъминлаш” - барқарор иқтисодий ўсиш орқали аҳоли фаровонлигини таъминлашнинг устувор мақсадларидан бири этиб белгиланган [1].

Шу нуқтаи назардан, фискал ва монетар сиёсат ўртасидаги ўзаро мувофиқликни ва уларнинг меҳнат бозорига таъсирини ўрганиш иқтисодиётни самарали бошқариш ва жамиятнинг умумий фаровонлигини ошириш учун муҳим ҳисобланади.

Мавзуга оид адабиётлар таҳлили

Фискал ва монетар сиёсат бевосита меҳнат бозори билан чамбарчас боғлиқ бўлиб, иш ўринлари яратиш ва саноатни қўллаб-қувватлашга қаратилган фискал сиёсат бандлик даражаси ва иш ўринлари сифатига бевосита таъсир кўрсатади. Монетар сиёсат эса инвестиция ва истеъмол талабига таъсир кўрсатиш орқали меҳнат бозорига билвосита таъсир қилади.

Иқтисодчилар Elva Bova, Christina Kolerus ва Sampawende J.A. Тарсобаларнинг “A fiscal job? An analysis of fiscal policy and the labor market” номли мақоласида фискал сиёсатнинг меҳнат бозори динамикасидаги роли кўриб чиқилади. Оукен қонунининг компонентлари орқали фискал сиёсат воситалари, шунингдек, фискал консолидация ва экспанция эпизодлари меҳнат бозори натижаларига қандай таъсир қилиши баҳоланади. Муаллифлар 1985-2013 йиллар давомида ИХТТнинг 34 та давлатидан иборат панелдан фойдаланган ҳолда, фискал консолидация Оукен коэффицентига катта, ижобий ва кучли таъсир кўрсатишини аниқлайдилар. Бу таъсир, айниқса, харажатларга асосланган консолидациялар учун кучли бўлиб, ҳукумат ҳажмининг қисқариши иш билан бандликнинг ишлаб чиқаришга жавоб бериш қобилиятини оширади ва бизнес циклидаги экспанцион ёки ретсессия ҳолати билан ўзгармаслигини кўрсатади [2].

Италиялик иқтисодчилар Alesina ва Tabellini (1987) “Rules and discretion with noncoordinated monetary and fiscal policies” номли мақоласида пул-кредит сиёсатининг вақтинчалик самарасизлиги солиқ имтиёзларининг таъсири билан боғлиқлигини исботлаганлар. Уларнинг фикрича, вақти-вақти билан самарасиз пул-кредит сиёсатини такомиллаштириш масаласи пул-кредит ва фискал сиёсатни мувофиқлаштириш билан боғлиқ. Муаллифлар учта иштирокчи (марказий банк, фискал органлар ва иш ҳақи миқдорини белгиловчи органлар)га эга моделни тақдим этадилар, бу моделда солиқлардаги бузилишлар аниқ моделлаштирилади [3].

Олимлар Kliem, Kriwoluzky ва Sarferaz (2016) лар “Monetary-fiscal policy interaction and fiscal inflation: a tale of three countries” номли мақоласида фискал ва пул-кредит сиёсати ўртасидаги алоқадорликнинг фискал ҳолат ва инфляция ўртасидаги паст частотали муносабатларга таъсирини 1965 йилдан 1999 йилгача давлатлараро маълумотлардан фойдаланиш асосида ўрганишган.

Биринчи босқичда улар Германия, АҚШ ва Италиянинг пул-кредит ва фискал кўрсаткичларини оддий регрессия моделлари ва вақт ўзгарувчан VAR моделидан олинган далилларга асосан солиштиришган.

Молиявий ҳолат ва инфляция ўртасидаги паст частотали боғланиш марказий банк мустақиллиги даврида ва масъулиятли фискал сиёсат даврида паст ва мураса қила оладиган монетар органлар ҳамда жавобгар бўлмаган фискал сиёсат даврида анча юқори эканлигини аниқлашади.

Иккинчи босқичда улар паст частотали чора-тадбирларни тизимли равишда шарҳлаш ва узоқ муддатда бюджет сиёсатининг инфляция даражасига таъсир кўрсатувчи механизмларни кўрсатиш учун DSGE моделини шакллантиришган.

Уларнинг хулосасига кўра, DSGE моделининг натижалари шуни кўрсатмоқдаки, пул-кредит ва фискал сиёсатдаги ўзаро боғлиқ

Ўзгаришлар ва структуравий шокларнинг тарқалишидаги бир-бирига алоқадор ўзгаришлар фискал ҳолат ва инфляция ўртасидаги паст частотали муносабатлардаги ўзгаришларни изоҳлаши мумкин [4].

Jules Chouquetнинг “ Taylor Expansion, Finiteness and Strategies ” номли китобида Тейлор қоидаси кутилаётган инфляция даражаси мақсадли инфляция даражасидан ва кутилаётган ўсиш суръати ЯИМнинг узок муддатли ўсиш суръатларидан фарқ қилганда, Марказий банклар томонидан мақсадли қисқа муддатли фоиз ставкасини ҳисоблашда фойдаланиладиган воситалиги тушинтириб ўтилган. Иқтисодиётда Тейлорнинг қоидаси асосан фоиз ставкалари нима бўлишини ёки иқтисодиётдаги ўзгаришлар рўй берганда қандай бўлиши кераклигини аниқлаш учун фойдаланиладиган прогнозлаш моделидир. Тейлорнинг қоидаси Марказий Банкни инфляция даражаси юқори бўлган ёки бандлик даражаси тўлиқ бандлик даражасидан ошиб кетганда фоиз ставкаларини кўтариши кераклигини тавсия қилади. Аксинча, инфляция ва бандлик даражаси паст бўлганда, фоизларни пасайтириш керак [5].

Тадқиқот методологияси

Мазкур тадқиқот ишида фискал ва монетар сиёсатнинг меҳнат бозори билан алоқадоллиги бўйича илмий тадқиқот ишлари, олимларнинг қарашлари ҳамда билдирган фикр мулоҳазалари ўрганилган ва таҳлил этилган.

Тадқиқотда тизимли ёндашув, статистик, кузатиш ва қиёсий таҳлил усулларида фойдаланилди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси

Фискал ва монетар сиёсат билан меҳнат бозори ўртасидаги муносабатлар мураккаб ва кўп қирралидир. Кенгайтириш сиёсати (харажатларни кўпайтириш ва фоиз ставкаларини пасайтириш) кўпинча янги иш ўринларини яратишга ва ишсизлик даражасини пасайтиришга олиб келади. Бироқ, агар бу сиёсатлар ҳаддан ташқари қўлланилса, улар инфляцияга олиб келиши мумкин.

Қисқартириш сиёсати (харажатларни қисқартириш ва юқори фоиз ставкалари) инфляцияни назорат қилишда ёрдам бериши билан бирга, ишсизликни ошириши мумкин.

Ушбу омилларнинг ўзаро таъсири меҳнат бозорининг умумий ҳолатини белгилайди ва мамлакатдаги муайян иқтисодий вазиятга қараб ўзгариши мумкин.

Шу билан бирга, ижтимоий сиёсат соҳасида аҳолининг реал даромадларини оширишга қаратилган барча бюджет ташаббуслари тўлиқ амалга оширилиши керак.

Узоқ муддатли барқарорликни таъминлаш учун ҳукумат харажатларни фискал буферларни вужудга келишига олиб келадиган даражада барқарорлаштиришга йўналтирилган сиёсатни олиб бориши мақсадга мувофиқ.

Бюджет даромадлари сиёсати кенгайтирилган солиқ базаси асосида жами солиқ тушумларининг ЯИМнинг муайян фоизигача (даромадларга қоида ўрнатиш чораларини кўриш орқали) ўсишини рағбатлантиришга йўналтирилиши лозим.

1-жадвал

Фискал ва монетар сиёсатнинг меҳнат бозори билан алоқадорлиги

№	Омиллар	Алоқадорлиги
1.	Солиқ сиёсати	Солиқлар даромад ва инвестицияларни тақсимлаш орқали меҳнат бозорига таъсир қилади. Юқори солиқлар бандлик ёки инвестицияларни чеклайди, паст солиқлар эса иқтисодий ўсишни ва янги иш ўринларини яратишни рағбатлантиради.
2.	Бюджет сиёсати	Давлат харажатлари, жумладан, инфратузилма ва ижтимоий дастурларга инвестициялар иш ўринларини яратиши ва ишчи кучига талабни оширади. Бюджет тақчиллиги солиқларнинг ошишига ёки давлат харажатларининг қисқаришига олиб келса, меҳнат бозорига босим ўтказиши мумкин.
3.	Пул-кредит сиёсати	Марказий банк фоиз ставкалари ва пул таклифини тартибга солиб, инвестициялар ва истеъмол талабига таъсир қилади. Юқори фоиз ставкалари инвестицияларни қисқартириши ва иқтисодий ўсишни секинлаштиради, бу эса меҳнат бозорига салбий таъсир қилади. Бошқа томондан, паст ставкалар иқтисодий фаолликни ва иш ўринларини яратишни рағбатлантириши мумкин.
4.	Инфляция ва ишсизлик	Инфляция ва ишсизлик ўртасида ўзаро боғлиқлик мавжуд (Филлипс эгри чизиғи). Паст ишсизлик кўпинча юқори инфляция билан бирга келади ва аксинча.
5.	Глобал омиллар	Глобаллашув ва халқаро савдо ҳам меҳнат бозорига таъсир қилади. Ички бозорни ҳимоя қилишга қаратилган чора-тадбирлар қисқа муддатда бандликни қўллаб-қувватлаши мумкин, аммо узоқ муддатда рақобатбардошлик ва инновацияларни камайтиради.

Манба: Муаллиф томонидан шакллантирилди.

Ҳукумат ва Марказий банк томонидан иқтисодий ўсишни таъминлаш ва ишбилармонлик фаоллигини жонлантириш учун шарт-шароитлар яратиш бўйича чора-тадбирларнинг кучайиши макро ва микроиқтисодий барқарорликни бузилишига олиб келиши мумкин.

Шу боис, Ҳукумат ва Марказий банк иқтисодиётни таъминланмаган эмиссия, пул қийматини асосиз пасайтириш ёки бошқа нобозор шакллар орқали молиялаштириш молия бозорининг беқарорлашиши ва

инқирози, инфляциянинг ўсиши билан боғлиқ жиддий хавфларни ўз зиммасига олишини (ҳуқуқий асосда) тан олиши лозим.

Марказий банк ўз сиёсатининг шаффофлиги ва башорат қилинадиган даражасини янада оширишни, алоқаларни яхшилашни, кейинги ҳаракатлар тўғрисида ўз вақтида хабардор қилишни ва зарур статистик ва таҳлилий маълумотларни тарқатишни таъминлаши керак.

Ҳукумат тариф сиёсатининг бир қисми сифатида инвестиция дастурининг амалга оширилишини ва асосий воситаларни янгилашни, шунингдек истеъмолчиларга хизматларнинг мақбуллиги ва сифатини таъминлаш мақсадида уларнинг хизматларининг самарали нархини шакллантириш мақсадида табиий монополист корхоналарни тартибга солувчи ёндашувларни такомиллаштириш давом эттирилиши лозим.

Ҳукумат ички бозорни истеъмол товарлари билан тўлдириш бўйича давлат сиёсати чораларини фаоллаштириши лозим. Бунда бозорда рақобатни ривожлантиришга қаратилган ташқи савдо эркинлаштирилишини таъминлаш ҳамда ички бозорни истеъмол товарлари билан тўлдириш мақсадида ишлаб чиқаришни рағбатлантириш ҳамда саноат соҳалари учун зарур бўлган ишлаб чиқариш инфратузилмасини ривожлантириш талаб этилади.

Ишлаб чиқариш харажатларининг асоссиз ошишига олиб келувчи омилларни доимий равишда қидириш ва бартараф этиш асосида ишлаб чиқариладиган маҳсулотлар таннархини камайтириш лозим. Бунда ҳар йили ишлаб чиқариш харажатларини қисқартиришнинг йиллик мақсадли параметрларини ўрнатишни назарда тутган ҳолда вазирликлар, идоралар ва бошқа ташкилотлар таркибига кирувчи саноат тармоқлари корхоналарининг ишлаб чиқариш харажатларини камайтириш бўйича ташкилий чора-тадбирлар комплексини ишлаб чиқиш мақсадга мувофиқ ҳисобланади.

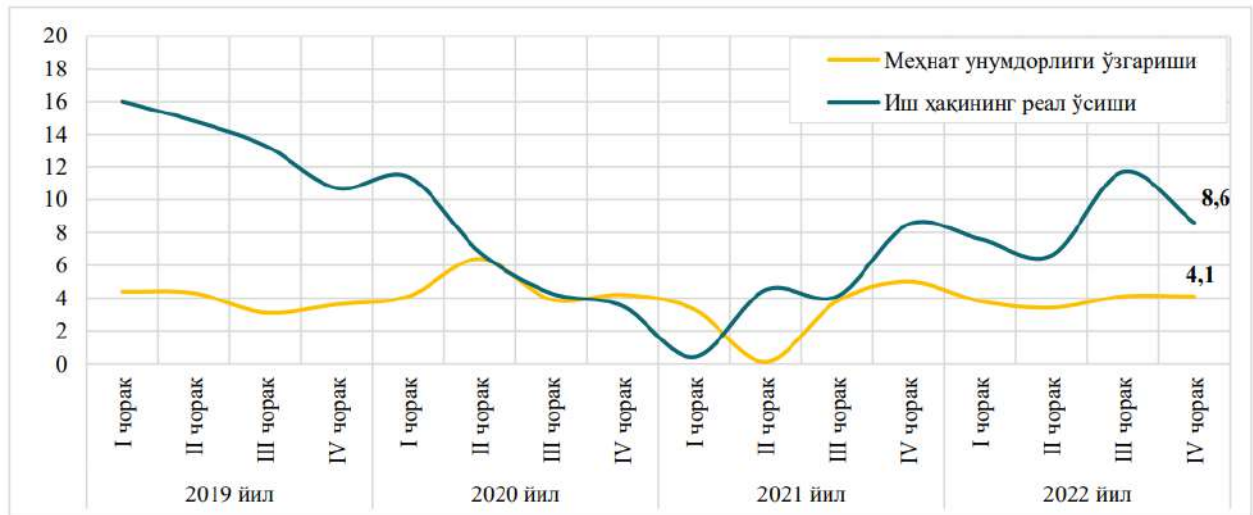
Иқтисодиёт тармоқларида маҳсулот таннархи шаклланишини таҳлил ва мониторинг қилиш механизмининг жорий этиш лозим. Бунда ҳар ҳафталик истеъмол нархлари индексларини ҳисоблаш учун қисқартирилган истеъмол саватчасини такомиллаштириш ва унга киритилган товарлар ва хизматлар таннархининг шаклланиши тўғрисидаги ҳар чораклик маълумотнинг сўров усули асосидаги статистик ҳисоботини шакллантириш мақсадга мувофиқ.

Инфляция бўйича мақсадли кўрсаткичларни ҳисобга олган ҳолда тартибга солинадиган нархлар (тарифлар)ни эркинлаштириш жадвалини ишлаб чиқиш ва амалга ошириш лозим.

Ҳукумат ва Марказий банк маълумотлар алмашинуви, макроиқтисодий таҳлил ва прогнозларнинг ҳам келишилганлигини таъминлаши лозим. Бунда умумий мувозанатнинг замонавий моделлари ва прогнозлашнинг илғор методларини жорий этиши лозим.

Сўнгги йилларда иқтисодиётнинг турли тармоқларида иш ҳақи миқдори инфляцияга мос равишда тартибга солинган ва юқори

малакали мутахассисларга бўлган эҳтиёж ортиши сабабли, иш ҳақи миқдорларида фарқлар пайдо бўлган. Масалан, 2022 йилда меҳнат бозоридаги ўртача иш ҳақи 3,9 млн сўм бўлган бўлса, айрим соҳаларда, жумладан молия ва суғурта, ахборот ва алоқа, ташиш ва сақлаш, саноат ва қурилиш соҳаларида бу рақам анча юқори бўлган. Бошқа томондан, соғлиқни сақлаш, таълим, яшаш ва овқатланиш хизматлари каби соҳаларда иш ҳақи ўртачадан паст бўлган.

1-расм. Иш ҳақи ва меҳнат унумдорлигининг реал ўсиши динамикаси, фоизда

Манба: Статистика агентлиги ва Марказий банк маълумотлари

2022 йилда иш ҳақининг реал ўсиш кўрсаткичи 8,6 фоизни ташкил этган, бу меҳнат унумдорлигининг 4,1 фоизга ўсганига нисбатан деярли икки баравар кўпдир. Бунинг натижасида, иш ҳақи миқдорининг ошиши истеъмол талабини қўллаб-қувватлашга хизмат қилган, бироқ меҳнат унумдорлиги билан иш ҳақи миқдорининг ошиши орасидаги фарқ иқтисодиётга инфляцион босим юклатиши ва маҳаллий ишлаб чиқарувчиларнинг рақобатбардошлигини пасайтириши мумкин.

Хулоса ва таклифлар

Фискал ва монетар сиёсат ҳамда меҳнат бозори ўртасидаги муносабатлар миллий иқтисодиётни бошқаришнинг мураккаблигидан далолат беради. Ушбу сиёсатлар иқтисодиётни бошқаришда кучли восита бўлсада, уларнинг муваффақияти эҳтиёткорлик ва мувофиқлаштирилган бўлишидадир.

Ушбу динамикани тушуниш ҳукумат, иқтисодчилар ва жамоатчилик учун жуда муҳим, чунки у иқтисодий конъюнктурани шакллантиради ва ҳар бир соҳа фаолиятига таъсир қилади.

Фискал ва монетар сиёсатни мувофиқлаштиришда истиқболда ички ишлаб чиқариш ҳажмларини доимий ошириш ва нархлар барқарорлигини таъминлаш мақсадларига жавоб берувчи тамойилларга ва вазифаларга асосланган ривожлантириш стратегиялари ва

дастурларини ишлаб чиқиш тизими устидан тартиб ва назоратни ўрнатиш мақсадга мувофиқ бўлиб, бунда:

маҳаллий ишлаб чиқарувчилар рақобатбардошлигини ошириш ва уларнинг ташқи иқтисодий шароитлардаги ўзгаришларга мослашувчанлигини ошириш;

ишлаб чиқариш, транспорт ва ижтимоий инфратузилмани ривожлантириш;

марказлашган молиявий ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш;

меҳнат унумдорлиги ва ишлаб чиқариш энергия самарадорлигини ошириш;

ишлаб чиқариш харажатларининг асоссиз ошишига олиб келувчи омилларни доимий равишда қидириш ва бартараф этишга асосланган ҳолда ишлаб чиқарилаётган маҳсулотлар таннархини камайтириш вазибаларини ҳал этиш муҳим ҳисобланади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг “Ўзбекистон — 2030» стратегияси тўғрисида”ги 2023 йил 11 сентябрдаги ПФ-158-сонли Фармони, Ўзбекистон Республикаси Қонун ҳужжатлари маълумотлари миллий базаси ахборот тизими (www.lex.uz)

2. Elva Bova, Christina Kolerus & Sampawende J.A. Tapsoba. A fiscal job? An analysis of fiscal policy and the labor market. IZA J Labor Policy 4, 13 (2015). <https://doi.org/10.1186/s40173-015-0041-x>.

3. Alesina, A., Tabellini, G., 1987. Rules and discretion with noncoordinated monetary and fiscal policies. Econ. Inq. 25, 619–630.

4. Kliem, M., Kriwoluzky, A., Sarferaz, S., 2016. Monetary-fiscal policy interaction and fiscal inflation: a tale of three countries. Eur. Econ. Rev. 88, 158–184.

5. Chouquet, J. (2019). Taylor expansion, finiteness and strategies. Electronic Notes in Theoretical Computer Science, 347, 65-85.

Mehnat iqtisodiyoti va inson kapitali

+998 71 239 28 13

Tashkent, Uzbekistan

ilmiymaktab@gmail.com

www.laboreconomics.uz